

เอกสารผลงานที่เสนอให้ประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
นักวิทยาศาสตร์ 6ว

วิธีคาดการณ์ระดับความเข้มข้นของสารปรอทในบรรยากาศ
จากการระบายอากาศเสียของปล่องเตาเผาขยะมูลฝอย

Method of Estimating Atmospheric Mercury Concentrations from a
Stack of a Solid Waste Incinerator

โดย

นายนเรศ เชื้อสุวรรณ นักวิทยาศาสตร์ 5

กลุ่มงานสิ่งแวดล้อม กองฟิสิกส์และวิศวกรรม
กรมวิทยาศาสตร์บริการ

เอกสารผลงานที่เสนอให้ประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
นักวิทยาศาสตร์ 6ว

เลขหมู่	๑๘ กฟ ๑๑ ๗๕
เลขทะเบียน	11๗59
วันที่	16 ธ.ค. 46

วิธีการการณั้ระดับความเข้มข้นของสารปรอทในบรรยากาศ
จากการระบายอากาศเสียของปล่องเตาเผาขยะมูลฝอย

Method of Estimating Atmospheric Mercury Concentrations from a
Stack of a Solid Waste Incinerator

โดย

นายนเรศ เชื้อสุวรรณ นักวิทยาศาสตร์ 5

ด้วยอภิหนักนาการ จาก ๑๘.

กลุ่มงานสิ่งแวดล้อม กองฟิสิกส์และวิศวกรรม
กรมวิทยาศาสตร์บริการ

กรมวิทยาศาสตร์บริการ

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยฉบับนี้แสดงวิธีคาดการณ์ระดับความเข้มข้นของสารปรอทในบรรยากาศจากการระบายอากาศเสียของปล่องเตาเผาขยะมูลฝอย (solid waste incinerator) โดยประยุกต์ใช้หลักการตามทฤษฎีของ Gaussian dispersion model ผสมกับการใช้โปรแกรมคำนวณของ Microsoft Excel เพื่อแสดงการกระจายตัวของความเข้มข้นของปรอทที่อยู่ในอากาศบริเวณด้านใต้ลมของเตาเผาขยะมูลฝอย โดยคำนวณออกมาให้เห็นการกระจายตัวของปรอทเป็นช่วง ๆ (grid) ของบริเวณพื้นที่ศึกษา (5 กิโลเมตร) ใน 2 มิติ คือ แนวระนาบ และแนวตั้ง การคำนวณใช้วิธีจำลองสถานการณ์เพื่อคาดการณ์ระดับของสารปรอทในพื้นที่ศึกษาในกรณีที่สภาพของบรรยากาศเป็นแบบไม่คงตัว (unstable atmospheric stability) และสภาพบรรยากาศแบบเสถียร (neutral atmospheric stability) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความเร็วลมและสภาพบรรยากาศมีผลต่อความเข้มข้นของปรอทที่ระดับพื้นดิน โดยสภาพบรรยากาศแบบไม่คงตัวและความเร็วลมที่ต่ำ (2 เมตรต่อวินาที) จะทำให้ความเข้มข้นของสารปรอทที่ระดับพื้นดินสูงสุดประมาณ 98 ng/m^3 ที่ระยะประมาณ 0.5 กิโลเมตรด้านใต้ลมจากปล่องระบายอากาศ เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ความเร็วลมประมาณ 5 เมตรต่อวินาที ค่าความเข้มข้นของสารปรอทลดลงเหลือประมาณ 39 ng/m^3 ในขณะที่เดียวกันสภาพบรรยากาศแบบเป็นกลางจะทำให้ความเข้มข้นของสารปรอทที่ระดับพื้นดินสูงสุดประมาณ 36 ng/m^3 ที่ระยะประมาณ 3.3 - 4.3 กิโลเมตรจากปล่องระบายอากาศ การนำเอาโปรแกรมคำนวณในคอมพิวเตอร์ทำให้การแสดงผลทำได้ดีกว่าการแสดงผลเป็นตารางทั่วไป และช่วยให้การคำนวณทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

This research applied the Gaussian Dispersion Model (GDM) to estimate mercury emission from a solid waste incinerator. Calculation features in Microsoft Excel™ was also applied to facilitate the calculations of the mercury concentrations in the GDM. Downwind mercury concentrations was estimated in two-dimensional grids within five kilometers boundary. Unstable atmospheric stability was used as simulated conditions because it provides the worst case scenario comparing to neutral atmospheric condition. The results shown that mercury concentration at ground level was high at approximately 98 ng/m^3 at 0.5 kilometer downwind from the incinerator under unstable atmospheric condition and 2 m/s wind speed. When the wind speed increased to 5 m/s, ground level mercury concentrations reduced to 39 ng/m^3 . Under

neutral atmospheric condition and wind speed of 2 m/s, ground level mercury concentration was approximately 36 ng/m³ at 3.3 - 4.3 kilometers downwind. Computer spreadsheet program facilitated the calculations of all 1,300 grids and allow the results to be presented for a better visualization on how the mercury concentration distributed over the study area.

สารบัญ (Table of Content)

	หน้า
บทคัดย่อ	i
บทที่ 1	บทนำ
	1.1 ความสำคัญของปัญหา
	1.2 วัตถุประสงค์
	1.3 ขอบเขตของการศึกษา
	1.4 ระยะเวลาในการศึกษา
	1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
บทที่ 2	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
	2.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคม
	2.2 สารกับความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม
	2.3 การกระจายตัวของสารมลพิษในอากาศแบบ Gaussian dispersion
บทที่ 3	วิธีดำเนินการ
บทที่ 4	ผลการทดลอง
บทที่ 5	วิจารณ์ และสรุปผลการศึกษา
	5.1 วิจารณ์ และสรุปผลการศึกษา
	5.2 ข้อเสนอแนะ
กิตติกรรมประกาศ	19
เอกสารอ้างอิง	20

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

สารปรอทจัดเป็นสารอันตรายที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการเผาขยะที่มีสารปรอทปนเปื้อนจะมีส่วนอย่างมากในการแพร่กระจายสารปรอทออกสู่บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ (ดิน น้ำ อาหาร และระบบนิเวศห่วงโซ่อาหาร เป็นต้น) โดยปกติ การบริการของกลุ่มงานสิ่งแวดล้อม กองพิลึกส์และวิศวกรรม กรมวิทยาศาสตร์บริการ จะค่อนข้างจำกัดอยู่ที่การตรวจวัดและวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการว่ามีระดับของสารปรอทจากเตาเผาขยะหรือจากแหล่งกำเนิดอื่นในระดับใด โดยมีได้รวมถึงการประเมินการกระจายตัวของสารปรอทที่ถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดเหล่านี้ เมื่อพิจารณาถึงความเป็นพิษของสารปรอทที่มีต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งโอกาสในการขยายการให้บริการในอนาคตแล้ว การประเมินการกระจายตัวของสารปรอทควรได้รับการศึกษาหาวิธีการประเมินที่สามารถนำมาใช้เป็นวิธีนำร่องซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการให้บริการในอนาคต นอกจากนี้วิธีการที่ได้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมเมื่อมีการนำไปใช้ในการประเมินผลกระทบหลังจากการตรวจวัดจากแหล่งกำเนิด

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อประยุกต์ใช้ทฤษฎีการกระจายตัวของสารมลพิษในบรรยากาศแบบ Gaussian dispersion และโปรแกรมคำนวณของ Microsoft Excel สำหรับคาดการณ์ระดับความเข้มข้นของสารปรอทที่ปล่อยจากปล่องเตาเผาขยะ

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 นำทฤษฎีการกระจายตัวของสารมลพิษในอากาศมาใช้ร่วมกับ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประเมินระดับความเข้มข้นของปรอทในบรรยากาศ

1.3.2 ประเมินระดับความเข้มข้นของปรอทในระยะ 5 กิโลเมตรได้ลมจากเตาเผาขยะ

1.3.3 นำผลการคำนวณมาแสดงในรูปของตาราง 2 มิติ (2-D grid) ที่สามารถใช้ในการสื่อความหมายและมองเห็นลักษณะการกระจายตัวของสารปรอทในบรรยากาศ

1.4 ระยะเวลาในการศึกษา

พฤษภาคม 2544 - ตุลาคม 2544

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางของการประยุกต์ใช้ทฤษฎี Gaussian dispersion สำหรับประเมินระดับความเข้มข้นของสารปรอทจากเตาเผาขยะ และจะเป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้สำหรับร่วมกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อประหยัดเวลาที่ใช้ในการคำนวณ

บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษที่ความรุนแรงมากขึ้นในสังคมปัจจุบันที่มีการใช้ทรัพยากรเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามจำนวนของประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม แนวทางการพัฒนาประเทศไทยได้นำเอาอุตสาหกรรมมาเป็นยุทธศาสตร์เพื่อผลิตสินค้าและส่งออกทำรายได้เข้าสู่ประเทศ แต่การดำเนินกิจการอุตสาหกรรมหลายประเภทไม่ได้พิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ทั่วไปและส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในที่สุด การจัดการของเสียที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักการ มิใช่ละเลยปล่อยให้ทิ้งของเสียประเภทต่างๆ โดยปราศจากการนำเอาวิชาการเข้ามาใช้ให้ถูกต้อง เนื่องจากของเสียหลายชนิดมีอันตรายร้ายแรง ต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศทั่วไป เช่น โลหะหนักสามารถสะสมอยู่ในสิ่งแวดล้อม เป็นระยะเวลาอันยาวนานและยังสามารถถ่ายทอดไปในระบบนิเวศได้อีกด้วย หากมีระดับความเข้มข้นของปรอทมากเกินไปในสิ่งแวดล้อมก็อาจเป็นอันตรายต่อมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากปรอทสามารถสะสมและเพิ่มระดับ (bioaccumulation and biomagnification) อยู่ในบางส่วนของสิ่งแวดล้อมและห่วงโซ่อาหาร (food chain) ซึ่งสามารถถ่ายทอดสู่มนุษย์จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ การดำรงชีวิต และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงในอนาคต

2.2 สารปรอทกับความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

ปรอท (Mercury หรือ quicksilver -- Hg) ถูกจัดว่าเป็นมลพิษชนิดหนึ่งที่มีอันตราย มนุษย์ได้นำปรอทที่อยู่ในรูปต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในหลายลักษณะ เช่น นำมาใช้ในเครื่องวัดอุณหภูมิ (thermometer) ความดัน (barometer) แบตเตอรี่ อุตสาหกรรมสี งานทันตกรรม อุปกรณ์ไฟฟ้า หลอดไฟฟ้า สายไฟ เป็นต้น ด้วยลักษณะสมบัติที่เด่นชัดของปรอท คือ ปรอทเป็นตัวต้านทานไฟฟ้าที่ค่อนข้างต่ำ (ทำให้ปรอทเป็นตัวเหนี่ยวนำที่ดี) เมื่อเทียบกับโลหะตัวอื่น ๆ

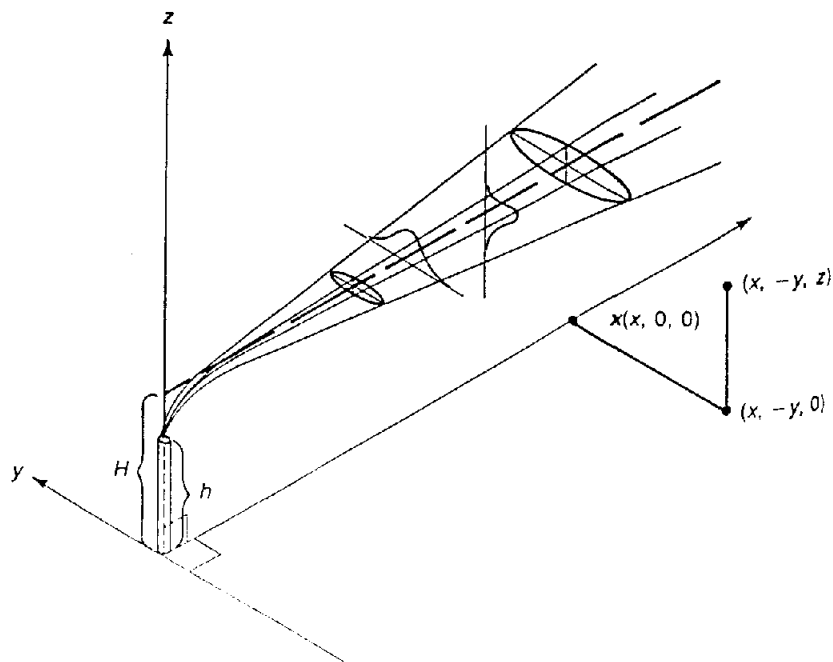
เมื่อมีการนำปรอทมาใช้ก็จะต้องมีกำจัดอย่างถูกต้องควบคู่กันไปอยู่เสมอ เพื่อป้องกันมิให้มีการปนเปื้อนของปรอทในสิ่งแวดล้อม ปรอทเป็นธาตุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ปรอทอยู่ในรูปของปรอทอินทรีย์ (organic mercury) และปรอทอนินทรีย์ (inorganic mercury) ปรอทจะมีสถานะของเหลวที่เสถียร (stable) ณ อุณหภูมิห้อง โดยไม่ทำปฏิกิริยากับอากาศและองค์ประกอบของก๊าซในอากาศ เช่น ก๊าซแอมโมเนีย ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซออกซิเจน ก๊าซไนตรัสออกไซด์

เป็นต้น แต่ถ้าในอากาศมีไฮโดรเจน ซัลไฟด์จะเกิดปฏิกิริยาขึ้นได้ เพราะปรอทจะรวมกับสารซัลเฟอร์และฮาโลเจนได้ จึงเป็นเหตุผลที่ต้องเก็บปรอทไว้ในภาชนะปิด ปรอทมีความสามารถในการละลายในกรดไนตริก ซึ่งทำให้เกิดเกลือของปรอทในรูปของเมอร์คิวรัส (mercurous -- Hg (I)) หรือเมอร์คิวริก (mercuric -- Hg (II)) ในรูปของไอออนนี้ เมอร์คิวริกจะเสถียรกว่าเมอร์คิวรัสเนื่องจากมีระดับของ oxidation state สูงกว่า อย่างไรก็ตาม ผลกระทบด้านสุขภาพของปรอทที่มีต่อมนุษย์คือ ปรอททำให้เกิดปัญหาการพัฒนาระบบประสาทของทารกที่อยู่ในครรภ์ (neurologic effects *in-utero*) และ paraesthesia เช่น โรคมินามาตะที่เกิดขึ้นในเมืองมินามาตะ ประเทศญี่ปุ่น ทำให้มีเด็กที่เกิดจากแม่ที่มีระดับความเข้มข้นของปรอทในร่างกายสูงมีความพิการตั้งแต่กำเนิด ลักษณะสมบัติทางกายภาพและเคมีของปรอทแสดงในตารางที่ 1

2.3 การกระจายตัวของสารมลพิษในอากาศแบบ Gaussian dispersion model

การกระจายตัวของปรอทจากเตาเผาขยะสามารถประเมินได้จากการนำเอาทฤษฎีของ Gaussian dispersion equation มาใช้เป็นหลักการพื้นฐาน ประกอบเข้ากับหลักการของการลอยตัวของอากาศร้อน (plume rise) U.S. EPA ได้นำเอา Gaussian dispersion equation มาใช้ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของอากาศเสียที่ระบายจากปล่อง เนื่องจากลักษณะการกระจายตัวของสารที่อยู่ในกลุ่มควัน (plume) ที่ปล่องลอยออกจากปล่อง (stack) จะมีความเข้มข้นสูงสุด ณ ศูนย์กลางของกลุ่มควันและจะลดลงเป็นลำดับในจุดที่อยู่ห่างจากจุดศูนย์กลาง กล่าวคือความเข้มข้นของสารที่ปล่องลอยออกจากแหล่งกำเนิดจะแปรผันโดยตรงกับอัตราการปล่อยสารมลพิษ (Q) แต่จะแปรผกผันกับความเร็วมวล (u_s) เนื่องจากกระแสลมจะช่วยพัดพาและทำให้สารมลพิษในบรรยากาศเจือจางลง ซึ่ง Cooper and Alley (1997) ได้แสดงให้เห็นในสมการที่ ① ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1. การกระจายตัวของกลุ่มควันตาม Gaussian dispersion model

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะสมบัติทางกายภาพและเคมีของปรอท

ลักษณะสมบัติ	ค่าที่เกี่ยวข้อง
น้ำหนักอะตอม	200.59
เลขอะตอม	80
หมายเลข CAS	7439-97-6
วาเลนซี (valences)	1, 2
จุดหลอมเหลว (องศาเซลเซียส)	-38.87
จุดเดือด (องศาเซลเซียส)	359.9
ค่าความร้อนแฝงของการกลายเป็นไอ (cal/g)	65.0
Electrode reduction potentials (V)	
$\text{Hg}^{2+} + 2e \leftrightarrow \text{Hg}$	0.851
$\text{Hg}_2^{2+} + 2e \leftrightarrow 2\text{Hg}$	0.7961
$2\text{Hg}^{2+} + 2e \leftrightarrow \text{Hg}_2^{2+}$	0.905
ความต้านทานทางไฟฟ้า ที่ 20 องศาเซลเซียส ($\Omega\text{-cm}$)	95.8×10^{-6}
ความหนาแน่น (g/cm^3)	
ที่ 20 องศาเซลเซียส	13.546
ที่จุดหลอมเหลว	14.43
ที่ -38.8 องศาเซลเซียส	14.193
ที่ 0 องศาเซลเซียส	13.595
ความเหนี่ยวนำความร้อน [$\text{w (cm}^2\text{K)}^{-1}$]	0.092
ความดันไอที่ 25 องศาเซลเซียส	2×10^{-3} mm Hg
ความสามารถในการละลายในน้ำที่ 25 องศาเซลเซียส	$0.28 \mu\text{mol L}^{-1}$

Gaussian dispersion equation ใช้หลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระจายตัวของอากาศที่ปล่อยออกจากปล่องระบายอากาศโรงงานอุตสาหกรรมตามทิศทางการเคลื่อนตัวของกระแสลม (แกน x)

$$C = \frac{Q}{2\pi U_s \sigma_y \sigma_z} e^{-\left[\frac{1}{2}\left(\frac{y}{\sigma_y}\right)^2\right]} \cdot \left\{ e^{-\left[\frac{1}{2}\left(\frac{z-H}{\sigma_z}\right)^2\right]} + R \cdot e^{-\left[\frac{1}{2}\left(\frac{z+H}{\sigma_z}\right)^2\right]} \right\} \text{-----} \textcircled{1}$$

- ในที่นี้ C = ความเข้มข้นของปรอทตามทิศทางการเคลื่อนที่ของลม (g/m³)
 Q = อัตราการปล่อยปรอทจากเตาเผาขยะ (g/s)
 U_s = ความเร็วลมที่ระดับความสูงของปล่อง (m/s)
 σ_z = ค่าความเบี่ยงเบน Pasquill and Grifford ในระนาบของแกน Z (m)
 σ_y = ค่าความเบี่ยงเบน Pasquill and Grifford ในระนาบของแกน Y (m)
 π = ค่าคงที่ 3.1416
 R = ค่าสัมประสิทธิ์การสะท้อนของกลุ่มควัน (plume) ที่ตกสู่พื้นดิน

อย่างไรก็ตามสมการที่ ① ยังมีตัวแปรที่ยังไม่ทราบค่า คือ σ_z หรือ ค่าความเบี่ยงเบน Pasquill and Grifford ในแนวระนาบของแกน Z (m) และ σ_y หรือ ค่าความเบี่ยงเบน Pasquill and Grifford ในแนวระนาบของแกน Y (m) ซึ่งการหาค่าของตัวแปรทั้งสองเหล่านี้ได้มาจากการทดลองของ Pasquill and Grifford ที่พัฒนาออกมาในรูปของ monograph และ U.S. EPA (1995) ได้พัฒนามาเป็นสมการทางคณิตศาสตร์เพื่อใช้ในการคำนวณ ดังนี้

$$\sigma_z = 465.11628 (x) \tan(\text{TH}) \text{-----} \textcircled{2}$$

$$\text{โดย TH} = 0.017453293 [c - d \ln(x)] \text{-----} \textcircled{3}$$

$$\sigma_y = a(x)^b \text{-----} \textcircled{4}$$

ในที่นี้ x = ระยะทางได้ลม (m)

a, b, c, d = ค่าสัมประสิทธิ์ที่มีค่าแปรผันตามระยะทางได้ลมและสภาพความคงตัวของบรรยากาศ (atmospheric stability) ของ Pasquill and Grifford

นอกจากนี้ ปัจจัยที่นำมาพิจารณาอีกหนึ่งกรณีคือ การที่อากาศร้อนถูกปล่อยให้ลอยสูงขึ้นจากปล่องในบรรยากาศจะมีแรง (force) ที่ทำให้อากาศลอยตัวสูงขึ้นก่อนที่จะถูกลมพัดพาและกระจายตัวออกไป ซึ่งในการศึกษาด้านมลพิษอากาศจะกล่าวถึง "การลอยตัวเองของกลุ่มควัน

(plume rise)" หรือ Δh ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากอุณหภูมิที่สูงกว่าอุณหภูมิของบรรยากาศตามหลักการของ "อากาศร้อนจะลอยตัว" ดังนั้นจุดของกลุ่มควันที่เริ่มต้นก่อนที่จะกระจายตัวตามทฤษฎีของ Gaussian plume dispersion ในสมการ ① จะต้องนำเอาความสูงของปล่องรวมกับการลอยตัวของกลุ่มควัน เข้ามาพิจารณาตามสมการ ⑤ เพื่อใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการคำนวณ กล่าวคือ

$$H = \Delta H + h \quad \text{----- ⑤}$$

โดย h = ความสูงของปล่องระบายอากาศจากระดับพื้นดิน (m)

ΔH = ระดับความสูงที่กลุ่มอากาศลอยตัวสูงขึ้นเมื่อถูกปล่อยจาก

ปล่อง ระบายอากาศ (m) โดยมีค่าที่คำนวณได้ตามสมการ ⑥

$$\Delta H = \frac{v_s d}{u} \left[1.5 + \left(2.68 \times 10^{-3} (P) \left(\frac{T_s - T_a}{T_s} \right) d \right) \right] \quad \text{----- ⑥}$$

โดย ΔH = ระดับความสูงที่กลุ่มอากาศลอยตัวสูงขึ้นเมื่อถูกปล่อยจากปล่อง ระบายอากาศ (m)

v_s = ความเร็วลม (m/s)

d = เส้นผ่าศูนย์กลางของปล่องระบายอากาศ (m/s)

P = ความดันบรรยากาศ (kPa โดย $P = 1 \text{ atm} = 9.87 \times 10^{-3} \text{ kPa}$)

T_s = อุณหภูมิของปล่องระบายอากาศ ($^{\circ}\text{K} = 388.6^{\circ}\text{K}$)

T_a = อุณหภูมิของบรรยากาศ ($^{\circ}\text{K}$ ใช้อุณหภูมิมาตรฐาน 293°K)

บทที่ 3 วิธีดำเนินการ

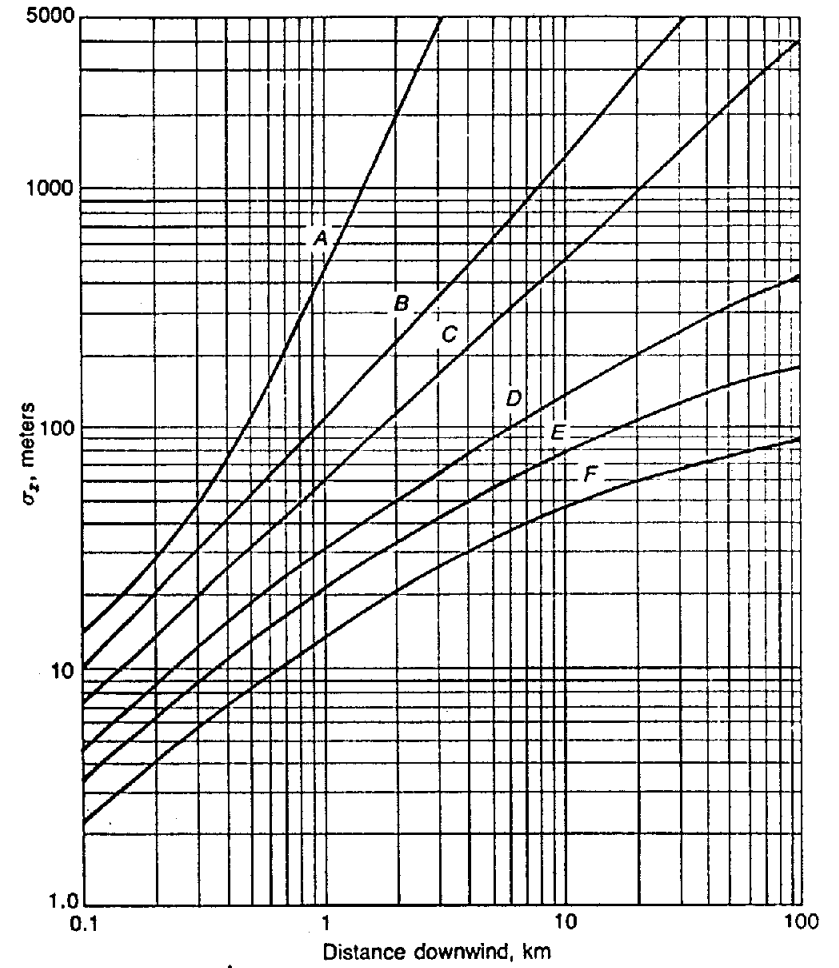
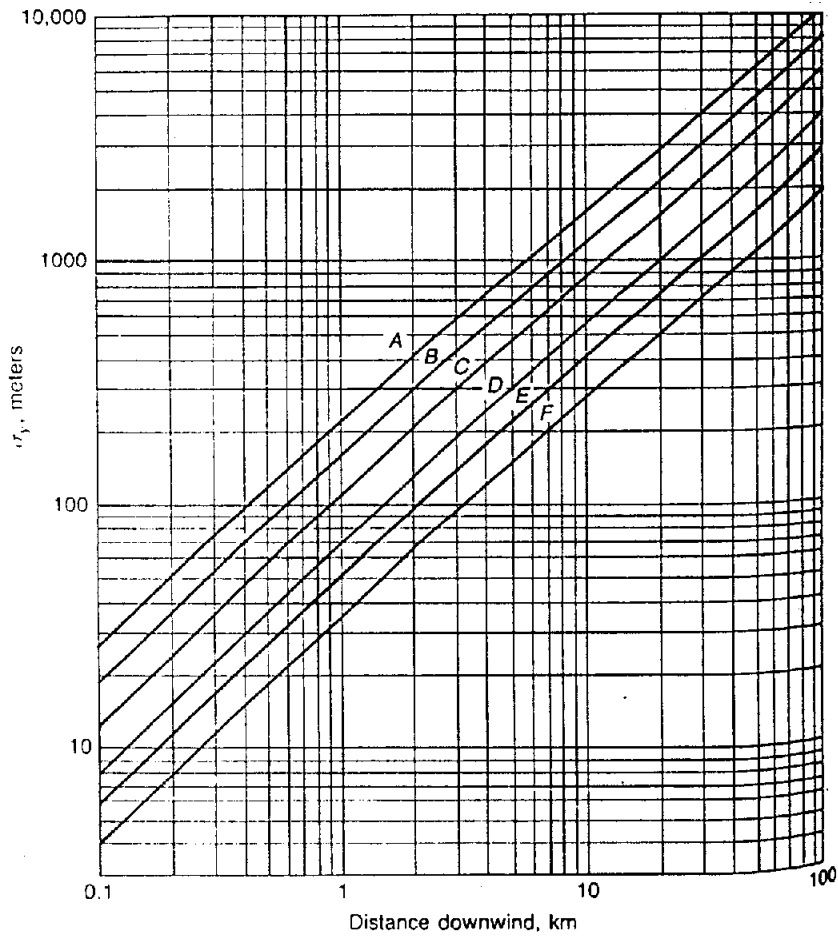
การศึกษาในครั้งนี้เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ระดับของสารปรอทในบรรยากาศที่มีผลมาจาก การกระจายตัวของกลุ่มควันที่ปล่อยออกจากปล่องเตาเผาขยะมูลฝอย ดังนั้นข้อมูลที่จำเป็น ต้องใช้ในการคำนวณจะมาจากข้อมูลที่ได้ในเอกสารทางวิชาการต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากข้อมูลในด้านนี้ของประเทศไทยมีอยู่อย่างจำกัดและข้อมูลบางส่วนไม่มีอยู่เลย จึงส่งผล ให้ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่มาจากเอกสารอ้างอิงจากต่างประเทศ อัตราการระบายสารปรอทจากเตาเผาขยะที่ใช้ในการคำนวณ คือ 0.0013 กรัมต่อวินาที ซึ่งเป็นอัตราได้จากเอกสารอ้างอิงของ New Jersey Department of Environmental Protection ประเทศสหรัฐอเมริกา

ข้อมูลด้านความคงตัวของบรรยากาศ (atmospheric stability) ในประเทศไทยยังไม่เคยมี การศึกษา การนำข้อมูลด้านนี้มาใช้จะนำมาจากตารางที่พัฒนาโดย Pasquill และ Gifford และ การคาดการณ์จะใช้สถานการณ์จำลอง (simulation) ในสองกรณีคือ A = สภาพอากาศแปรปรวน (unstable atmospheric stability) และ D = สภาพอากาศที่เสถียร (neutral atmospheric stability)

เนื่องจากการคำนวณที่ได้ต้องการแสดงให้เห็นถึงระดับความเข้มข้นของสารปรอทใน บรรยากาศที่แตกต่างกันคนละลักษณะ โดยสภาพบรรยากาศที่คงตัวจะมีผลทำให้การกระจายตัว ของสารปรอทในบรรยากาศค่อนข้างจำกัดและกระจายตัวได้ช้ากว่าสภาพบรรยากาศที่แปรปรวน โดยใช้ค่าความเร็วลมที่ระดับ 2 ระดับ คือ 2 และ 5 เมตรต่อวินาที เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยของ ความเร็วลมที่มีต่อการกระจายตัวของสารปรอทที่สภาพความคงตัวของบรรยากาศแตกต่างกัน การคำนวณในสมการทั้งหมดได้นำมาใช้ในโปรแกรมของ Microsoft Excel ทั้งในส่วนของการ ประเมินค่าความเข้มข้นของปรอทในบรรยากาศและการแสดงการกระจายตัวในรูปของตาราง (grid) ในระยะ 5 กิโลเมตรด้านใต้ลมของเตาเผาขยะ การคำนวณความเข้มข้นของปรอทได้แบ่ง พื้นที่ในบริเวณด้านใต้ลมออกเป็นช่อง (grid) ในแนวระนาบ Z เป็นจำนวน 1,300 grid (ความ ละเอียด 5 เมตร x 200 เมตร) ในแต่ละช่องจะถูกคำนวณพร้อมกันโดย algorithm ที่เขียนอยู่ใน โปรแกรม Microsoft Excel มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นการแสดงผลค่าความเข้มข้นของสารปรอท จะออกมาในรูปของช่อง (grid)

ข้อมูล (input) ที่ใช้ใน algorithm ของโปรแกรม Microsoft Excel ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ที่ได้บรรยายไว้ในบทที่ 2

การศึกษากลุ่มควันประกอบด้วย เริ่มจากการสืบค้นข้อมูลพื้นฐานของเตาเผาขยะที่จะนำมาใช้สำหรับเป็นค่า ในการคำนวณหาอัตราการปล่อยสารปรอทออกสู่บรรยากาศ ระดับความสูงของปล่องระบายอากาศ ตารางที่ 1 แสดงค่าพื้นฐานของเตาเผาขยะที่จะนำมาใช้ประเมิน ส่วนข้อมูลด้านอุณหภูมิจากบรรยากาศใช้ค่าเฉลี่ยที่ตรวจพบในจุดตรวจวัดที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากรายงานการศึกษาของ Pasquill-Gifford ในเรื่องของการแปรปรวนของสภาพบรรยากาศ รูปที่ 2 แสดงตัวแปรที่ได้จาก monograph ของ Pasquill and Grifford ในสภาพความคงตัวของบรรยากาศที่ต่างกัน

รูปที่ 2. ค่าตัวแปรตาม monograph ของ Pasquill and Grifford

บทที่ 4

ผลการทดลอง

การคำนวณความเข้มข้นของสารปรอทที่จุดต่าง ๆ จำนวน 1,300 จุดของแต่ละกรณีในด้านใต้ทิศทางการพัดของลมจากปล่องเตาเผาขยะในระยะ 5 กิโลเมตร ทำให้ได้ลักษณะของการกระจายตัวของสารปรอทในบรรยากาศดังแสดงในรูปที่ 1 ถึง 4 โดยมีแกนระยะทางใต้ลม (กิโลเมตร) และแนวตั้งฉากเป็นความสูงจากระดับพื้นดิน (เมตร) ซึ่งการสร้างลักษณะการกระจายตัวของสารปรอทได้จากการประยุกต์ใช้โปรแกรมการคำนวณและแสดงผลของ Microsoft Excel สิ่งที่แสดงให้เห็นคือ ลักษณะการกระจายตัวของสารปรอทและค่าความเข้มข้นสูงสุดของสารปรอทที่ระดับพื้นดิน (maximum ground level concentration)

ในกรณีบรรยากาศที่เสถียร (D - stability) และความเร็วลมที่ระดับ 2 เมตรต่อนาที่ (รูปที่ 3) สารปรอทมีความเข้มข้นสูงสุดประมาณ 36 ng/m^3 ที่ระยะประมาณ 3.3 ถึง 4.3 กิโลเมตรด้านใต้ลมจากเตาเผาขยะ การกระจายตัวของสารปรอทจะเป็นวงกว้างนับจากกลุ่มควันถูกปล่อยออกจากปล่อง โดยกลุ่มควันเริ่มแตะพื้นดินที่ระยะประมาณ 0.9 กิโลเมตรห่างจากเตาเผาขยะ การกระจายตัวของสารปรอทที่ระดับความสูงจากพื้นดินประมาณ 100 เมตร เป็นบริเวณที่มีค่าความเข้มข้นสูงสุด เนื่องจากเป็นบริเวณเส้นผ่าศูนย์กลางของกลุ่มควันจากปล่องของเตาเผาขยะ (ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิด) ระยะที่ห่างออกจากปล่องเตาเผาขยะจะมีความเข้มข้นของสารปรอทลดลงเป็นลำดับตามธรรมชาติของการแพร่กระจายของสารต่าง ๆ ที่จะแพร่จากบริเวณที่มีค่าความเข้มข้นสูงไปต่ำ

กรณีบรรยากาศที่เสถียร (D - stability) แต่ความเร็วลมในบรรยากาศเพิ่มขึ้นเป็น 5 เมตรต่อนาที่ (รูปที่ 4) ค่าสูงสุดของสารปรอทที่ระดับพื้นดินจะลดลงเหลือประมาณ 14 ng/m^3 ที่ระยะประมาณ 2.9 กิโลเมตร ซึ่งมีระดับความเข้มข้นของสารปรอทต่ำกว่าในกรณีที่ความเร็วลมอยู่ในระดับ 2 เมตรต่อนาที่ เนื่องจากความเร็วลมที่สูงกว่าจะทำให้มีการกระจายตัวของสารปรอทได้รวดเร็วกว่า

สำหรับกรณีที่ความคงตัวของบรรยากาศที่แปรปรวนมาก (A-Stability) และความเร็วลมประมาณ 2 เมตรต่อนาที่ จะมีผลให้ความเข้มข้นของสารปรอทที่ระดับพื้นดินสูงถึง 98 ng/m^3 ที่ระยะประมาณ 0.5 กิโลเมตร (รูปที่ 5) และความเข้มข้นของสารปรอทจะลดลงอย่างรวดเร็วที่ระยะ

ห่างออกไปจากเตาเผาขยะ โดยจะเหลือต่ำกว่า 10 ng/m^3 ที่ระยะประมาณ 1.5 กิโลเมตร เมื่อความเร็วลมเพิ่มสูงขึ้นเป็น 5 เมตรต่อวินาทีจะทำให้การกระจายตัวของสารปรอทดีขึ้นเมื่อเทียบกับกรณีความเร็วลมต่ำ จึงมีผลให้ความเข้มข้นของสารปรอทสูงสุดประมาณ 39 ng/m^3 ที่ระยะ 0.5 กิโลเมตรด้านใต้ลมจากเตาเผาขยะ (รูปที่ 6)

บทที่ 5

วิจารณ์และสรุปผลการศึกษา

5.1 วิจารณ์และสรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษานี้ได้แสดงให้เห็นว่าความเร็วลมและสภาพความคงตัวของบรรยากาศมีผลต่อการกระจายตัวของสารปรอทในบรรยากาศ โดยอากาศที่แปรปรวนมากจะทำให้ความเข้มข้นของสารปรอทค่อนข้างสูงที่ระยะไม่ห่างจากเตาเผาขยะมากนักเมื่อเทียบกับอากาศที่มีความเสถียร ซึ่งจะเห็นได้จากค่าที่ได้จากการจำลองสถานการณ์ในกรณีของ A- และ D-stability ลักษณะการกระจายตัวของควันในสภาพบรรยากาศที่เสถียรจะค่อยๆ แผ่ออกไปเป็นวงกว้าง แต่บรรยากาศที่แปรปรวนจะทำให้ควันกระจายตัวค่อนข้างเร็ว ดังนั้นสภาพบรรยากาศที่แปรปรวนจะทำให้ความเข้มข้นของสารปรอทในบรรยากาศสูงในบริเวณที่อยู่ใกล้แหล่งกำเนิด ส่วนสภาพบรรยากาศที่เสถียรทำให้สารปรอทที่อยู่ใกล้แหล่งกำเนิดต่ำกว่าบรรยากาศแบบแปรปรวน การคาดการณ์ในลักษณะนี้เกี่ยวข้องกับการคำนวณจำนวนมาก (1,300 grids) ทำให้การนำเอาโปรแกรมคำนวณคอมพิวเตอร์มาใช้ในการหาความเข้มข้นและการแสดงความเข้มข้นในรูปของช่อง (grid) จะทำให้สามารถมองเห็นภาพการกระจายของสารปรอทได้ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการประเมินจุดที่อาจได้รับผลกระทบของประชาชนหรือชุมชนที่ตั้งอยู่โดยรอบ ทั้งนี้สภาพบรรยากาศความเร็วลม ทิศทางการพัดพาของลมเป็นปัจจัยด้านอุตุนิยมวิทยาที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ดังนั้นหากจะมีการคาดการณ์ผลกระทบด้านคุณภาพอากาศที่อาจเกิดขึ้นจากเตาเผาขยะในชุมชน วิธีนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้สามารถจำลองสถานการณ์เพื่อประเมินจุดที่อาจได้รับผลกระทบจากเตาเผาขยะ

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ค่อนข้างจำกัดเนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีข้อมูลที่จำเป็นสำหรับนำมาใช้ในการคาดการณ์ ทำให้ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากเอกสารอ้างอิงต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การนำเอาโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาช่วยในการคำนวณจะทำให้สามารถทำงานได้รวดเร็วขึ้น รวมทั้งการแสดงผลยังช่วยให้มองเห็นระดับความเข้มข้นของสารปรอทได้ชัดเจนมากขึ้นอีกด้วย การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยโดยเฉพาะการกำจัดขยะมูลฝอยจากชุมชน ขยะหรือของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่จะเป็นจุดหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการปนเปื้อนของปรอทในสิ่ง

แวดล้อม เช่น การไม่มีระบบแยกของเสียที่มีปรอทเป็นองค์ประกอบออกก่อนทำการเผา ทำให้มี
ปรอทปนเปื้อนออกมาในควันที่ระบายออกสู่บรรยากาศ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณหัวหน้ากลุ่มงานสิ่งแวดล้อมและเพื่อนร่วมงาน ที่กรุณาให้ความสำคัญในการจัดทำผลงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. Davis, M.L., and Cornwell, D.A. (1991). *Introduction to environmental engineering*, 2nd Ed., McGraw -Hill, Inc., NY.
2. Cooper, C.D. and Alley, F.C. (1997). *Air pollution and design approach*, 2nd Ed., Waveland Press, Inc., IL.
3. Godish, T. (1991). *Air Quality*, 2nd Ed.,Levis Publishers, Inc., MI.
4. Turner, B.D. (1970). *Workbook of atmosperic dispesion estimates*. Environmental Protection Agency, Office of Air Program, NC.
5. Lee, Y.H. and Iverfeldt, A. (1991). *Measurement of methylmercury and mercury in run-off, lake and rain waters*. *Water, Air, and Soil Pollution*, 56: 309-321.
6. New Jersey Department of Environmental Protection and Energy (NJDEPE, 1993), Task force on mercury emissions standard setting. B, II, Trenton, NJ.
7. Suzuke, T., Imura, N., and Clarkson, T.M. (1991). *Advance in mercury toxicology*. Plenum Press, NY.
8. U.S. Environmental Protection Agency (1995). *User's guide for the indutrial source complex (ISC3), Volume II, Description of model algorithms*. Office of Air Quality Planning and Standards Emissions, Monitoring, and Analysis Division, NC.